

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2024-7-131-25>

УДК 343.136(045)

Новгородська Дарина Дмитрівна

здобувач вищої освіти

Державний податковий університет

Любавіна Вікторія Петрівна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу

Державний податковий університет

## ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ ВБИВСТВО МАТРІЇ СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

**Анотація.** Стаття аналізує кримінально-правову характеристику умисного вбивства, скоєного матір'ю щодо своєї новонародженої дитини, як привілейованого виду злочину. Метою є розв'язання проблем правозастосування для правильного кваліфікування цього злочину за чинним кримінальним законодавством. Основна увага зосереджена на суб'єктивних та об'єктивних ознаках, притаманних статті 117 КК. Зокрема, розглянуто об'єкт злочину, яким є особа, що має особливий зв'язок із дитиною, а також визначено, хто може бути таким суб'єктом. Аналізовано проблеми, пов'язані з часом скоєння вбивства, зокрема момент під час і після пологів. Також акцентовано на психофізичному стані породіллі як елементі суб'єктивної сторони злочину. Порівняно українське законодавство з міжнародною практикою, зокрема у контексті умислу та часу його виникнення. Визначено відмінності між умисним вбивством та залишенням в небезпеці (ст. 135 КК).

**Ключові слова:** вбивство новонародженої дитини, спеціальні знання, злочинні дії матері, психологічний стан матері, часові межі злочину.

Daryna Novhordska

Higher Education Applicants

State Tax University

Viktoriia Lyubavina

PhD in Law, Associate Professor of the Department of

Criminal Law and Procedure

State Tax University

## PROBLEMATIC ASPECTS OF QUALIFICATION AND CRIMINAL LIABILITY FOR INTENTIONAL MURDER BY THE MOTHER OF HER NEWBORN CHILD: COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS

**Summary.** The murder of a newborn child by its mother is one of the most serious and dangerous crimes, as it endangers not only the life of the child, but also causes profound moral, ethical, social and legal consequences. This act is not only a violation of the basic principle of protecting human life, but also undermines important social institutions, such as motherhood and the family. Such a crime has serious consequences for society as a whole, as it harms not only the victim, but also violates the moral norms that exist in any civilized society. This type of crime, despite the fact that it has a high level of latency, remains one of the most pressing problems of criminal law. Indeed, since such crimes are often hidden, they are difficult to qualify, which complicates the work of law enforcement agencies. The number of such crimes, as a rule, does not correspond to the real scale of the problem, since maternal love and other factors may influence the inexpediency of disclosing or investigating such cases. In these conditions, the correct legal qualification and effective application of criminal law norms are extremely important. In particular, the issue of the time of the crime is of great importance for the qualification of this act, since not only the legal qualification, but also the assessment of the psychophysical state of the mother depends on whether the murder was committed during or after childbirth. This allows us to understand whether she was able to control her actions at the time of the crime. There are also important aspects related to determining the degree of guilt and intent, which are necessary for the accurate qualification of the crime and determining the appropriate punishment. In addition, through the analysis of international experience, it is possible to draw conclusions about how different countries approach this problem and whether other models of legal qualification can be applied that would contribute to better regulation of such cases in Ukraine. Compared to other jurisdictions, Ukrainian legislation demonstrates some advantages, but also needs improvement, especially in terms of determining the criteria for qualifying the murder of a newborn child. The issue of legal differentiation between maternal homicide and child endangerment is also important. In this context, although the crimes have common elements, they differ significantly in the nature of intent, motives and legal consequences, which requires their demarcation in legal regulation to ensure fair punishment. The correct demarcation of these crimes allows for effective law enforcement practice, which is important for achieving justice and legality in society.

**Keywords:** murder of a newborn child, special knowledge, criminal actions of the mother, psychological state of the mother, time limits of the crime.

**Постановка проблеми:** Вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини є надзвичайно небезпечним злочином, що ставить під загрозу найвищу соціальну цінність – життя дитини. Ця проблема актуальна не лише в Україні, а й у світі, зокрема в європейських країнах, і має високу латентність, що ускладнює реальне відображення статистики таких злочинів. У контексті кримінальної відповідальності за дітовбивство, українське законодавство передбачає спеціальну норму – ст. 117 КК, що регулює вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини як привілейований склад злочину. Однак на практиці виникають певні труднощі при кваліфікації цього злочину, що створює виклики для правозастосовчої діяльності.

Збільшення числа злочинів проти дітей, зокрема дітовбивства, вимагає особливої уваги на міжнародному та національному рівнях. У багатьох країнах, включаючи Україну, існує окрема кримінальна відповідальність за цей вид злочину, але різні кримінальні кодекси по-різному визначають його склад, що потребує уніфікації підходів до кваліфікації таких правопорушень. Особливу роль у цьому відіграє право на життя, закріплене як міжнародними документами, так і Конституцією України, яке передбачає захист життя дитини як до, так і після народження.

Попри високий рівень суспільної небезпечності цього злочину, він в Україні часто визнається нетяжким, що ускладнює застосування ст. 117 КК України. Це створює певні юридичні колізії, що потребують більш чіткого визначення у кримінальному кодексі, аби з одного боку забезпечити належний захист прав дитини, а з іншого – врахувати специфіку цього злочину, зокрема психічний стан матері.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питанням кримінальної відповідальності за умисні вбивства присвячували свої праці багато вчених, наприклад, Старко О.Л. [12], Тютюгін В.І. [3], Сосніна О.В. [10]. Серед дослідників саме складу злочину «Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини» можна виокремити таких дослідників, як Коржанський М. [9].

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Попри численні публікації, присвячені кримінальній відповідальності за злочини проти життя людини, досі не сформовано єдиного підходу до тлумачення багатьох характеристик цієї категорії злочинів. Особливості умисних вбивств, зокрема умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини, залишаються предметом дискусій, що підкреслює актуальність проведення ґрунтовного дослідження у цій сфері.

**Мета статті:** аналіз кримінально-правових аспектів умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (стаття 117 КК України), вивчення проблем кваліфікації цього злочину в Україні та порівняння з міжнародними підходами.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** В Україні та світі злочини проти дітей, в тому числі дітовбивства, стають все більш поширеними. Це є серйозною проблемою не тільки для нашої країни, а й для інших держав, зокрема європейських, де з кожним роком зростає кількість злочинів, жертвами яких стають діти.

Право на життя, закріплене на міжнародному та регіональному рівнях, є природним і невід'ємним правом людини. Відповідно до ст. 27 Конституції України, ніхто не може бути свавільно позбавлений життя, і держава зобов'язана захищати життя кожної людини, незалежно від її віку, статі, раси чи майнового стану [1, с. 26].

Крім того, женецька декларація прав дитини підкреслила, що діти, через свою фізичну та розумову незрілість, потребують спеціального захисту та піклування, включаючи відповідний правовий захист як до, так і після народження [2, с. 58].

Аналіз досліджень об'єкта кримінального правопорушення в контексті умисного вбивства матір'ю новонародженої дитини вказує на одностайність у визначенні двох основних ознак. Першою є охоронюваний безпосередній об'єкт – життя новонародженої дитини. Водночас умисне допологове вигнання плоду (аборт), навіть якщо це відбувається на дев'ятому місяці вагітності, не вважається протиправним. Це пояснюється тим, що згідно з існуючою кримінально-правовою доктриною, початок життя людини асоціюється з фізіологічними пологами. Кримінальний відповідальності у такому випадку підлягає лише третя особа, яка поза згодою жінки (ст. 121, 128 КК) або, за певних умов, за її згодою (ст. 134 КК), позбавляє її плоду («дитини»).

У Проекті нового КК України (від 29 березня 2021 р.) змінено підхід до кваліфікації вбивства матір'ю новонародженої дитини. Зокрема, не передбачено окремого складу злочину за таке вбивство. Натомість, у ст. 4.1.1 Проекту пропонується визнавати особливий психофізіологічний стан матері, обумовлений пологами, як пом'якшувальну обставину для злочинів проти життя людини. Це дозволяє кваліфікувати такі діяння як злочини з привілейованим складом. Крім того, ст. 4.1.2 Проекту вводить кримінальну відповідальність за заподіяння смерті плоду після 22 тижня вагітності, що також є привілейованим складом злочину для жінок.

Охоронюваний об'єкт умисного вбивства матір'ю новонародженої дитини тісно пов'язаний з потерпілим, який має дві ключові ознаки: 1) це новонароджена дитина, і 2) дитина має особливий зв'язок із суб'єктом злочину. Особливий зв'язок обумовлений тим, що суб'єктом є біологічна мати. Біологічною матір'ю вважається особа, яка передає дитині свій генетичний матеріал, утворюючи генетичний зв'язок [3, с. 44]. Однак, через розвиток репродуктивних технологій, поняття біологічної матері може бути розширене. Наприклад, у випадку сурогатного материнства або юридичних ситуацій, як у Фінляндії, де жінка після зміни статі стала чоловіком і народила дитину, ця особа може бути визнана біологічною матір'ю, а отже, і суб'єктом злочину за ст. 117 КК.

Об'єктивна сторона злочину умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини включає діяння (позбавлення життя), наслідок (смерть потерпілого) та причинний зв'язок між ними. Діяння може проявлятися у двох формах: дія та бездіяльність. Дія означає прямий фізичний вплив на дитину або через зовнішні фактори. Бездіяльність полягає в тому, що мати не

живає необхідних заходів для запобігання смерті, хоча могла і повинна була це зробити. У цьому випадку злочин має матеріальний склад і є завершеним лише з настанням смерті. Якщо наслідок не настав, можливі варіанти кваліфікації: 1) при прямому умислі – замах на злочин; 2) при непрямому умислі – злочин не кваліфікується за ст. 117 КК, оскільки замах можливий лише при прямому умислі.

У таких випадках кваліфікацію зазвичай здійснюють залежно від фактично заподіяних наслідків (наприклад, за статтями 121, 122 чи 125 КК). Оскільки чинний КК не передбачає привілейованих складів щодо заподіяння шкоди здоров'ю новонародженій дитині в результаті дій матері під час або після пологів, виникає проблема правильної оцінки таких діянь. В цьому контексті дії матері слід кваліфікувати за статтями, що регулюють відповідальність за заподіяння шкоди здоров'ю особи.

Оцінюючи об'єктивну сторону цього злочину, слід звернути увагу на часові рамки, які визначають, коли вчиняється діяння, передбачене ст. 117 КК.

У диспозиції цієї статті вказано, що вбивство повинно мати місце під час пологів або безпосередньо після них. Проте, це поняття не має чіткої правової дефініції, що створює важливу проблему: якщо цей період часу минув, дії матері не можуть бути кваліфіковані як привілейоване вбивство за ст. 117 КК, а підпадають під умисне вбивство малолітньої дитини за п. 2 ч. 2 ст. 115 КК.

Суб'єктом злочину, передбаченого ст. 117 КК, є біологічна мати новонародженої дитини, яка є осудною та досягла 14-річного віку [4, с. 55]. Оскільки законодавець підкреслює спеціальний суб'єкт злочину, виникає потреба чітко визначити, кого можна вважати «матір'ю дитини». Згідно з Сімейним кодексом, матір'ю дитини визнається жінка, яка є такою на підставі факту народження дитини, або ж та, яка здобула цей статус за законодавчими нормами.

Питання співучасті в злочині, передбаченому ст. 117 КК, вимагає особливої уваги. Ключові аспекти кваліфікації співучасті виглядають наступним чином:

**1. Виключення співвиконавства** – оскільки суб'єкт злочину за ст. 117 КК є спеціальним, співвиконавцем може бути лише одна особа – біологічна мати. Попри те, що мати може народжувати кількох дітей, новонароджена дитина не може бути «народжена» двома матерями [5, с. 69].

**2. Кримінальна відповідальність інших осіб** – особи, які брали участь у вбивстві новонародженої дитини, підлягають кримінальній відповідальності за п. 2 ч. 2 ст. 115 КК України, навіть якщо мати перебувала в обумовленому пологами стані, з посиланням на відповідну частину ст. 27 КК [6, с. 70].

Суб'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 117 КК України, характеризується умисною формою вини, зокрема прямим чи непрямим умислом [7]. Мати під час вчинення вбивства розуміє суспільно небезпечний характер своїх дій та передбачає, що вони спричинять смерть дитини, бажаючи або свідомо допускаючи цей наслідок.

Водночас варто відзначити, що для жінки-породіллі існують певні специфічні обставини: вбивство може бути зумовлене емоційною напругою, викликаного вагітністю, пологами, а також психічними процесами, пов'язаними з сімейними проблемами чи стресовими ситуаціями. Це також може включати тимчасовий психічний розлад, що послаблює здатність матері усвідомлювати свої дії чи контролювати їх. Через ці обставини вбивство матір'ю новонародженої дитини визнається привілейованим складом, тобто з пом'якшувачими обставинами.

У ст. 117 КК не вказується наявність особливого психофізіологічного стану жінки як обов'язкової ознаки злочину, що може створювати труднощі при кваліфікації. В кримінально-правовій літературі поширена думка, що пом'якшувачою обставиною в таких випадках є психопатичний стан, який призводить до психічного розладу. Хоча цей розлад не виключає осудності особи, він значно послаблює її здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними, що має значення при визначенні міри відповідальності.

У судовій практиці Верховного Суду України змінився підхід до кваліфікації вбивства матір'ю новонародженої дитини. У Постанові Пленуму від 01.04.1994 року № 1 підкреслювалося, що вбивство повинно кваліфікуватися за ст. 117 КК лише за умови наявності особливого психічного стану жінки під час пологів або одразу після них [8, с. 120]. Однак, у Постанові від 07.02.2003 року № 2 цей психічний стан більше не вказується як обов'язкова ознака злочину. Натомість підкреслюється, що вбивство, вчинене під час пологів або відразу після них, кваліфікується за ст. 117 КК, а якщо вчинене через певний час – за ст. 115 КК.

Для виділення суб'єктивної ознаки умисного вбивства матір'ю новонародженої дитини можна навести два аргументи: 1) матеріальний (сутісний) – ця ознака пом'якшує відповідальність, оскільки без неї вбивство родичем не могло б бути кваліфіковане як менш тяжке правопорушення, адже інші родичі (батько, бабуся, дідусь) несуть більшу відповідальність за вбивство; 2) формальний – ч. 2 ст. 135 КК містить цю ознаку, щоб відмежувати склади злочину за ст. 117 і 135 КК, що створює колізію між ними [9, с. 64].

Проблема розмежування вбивства матір'ю новонародженої дитини та залишення її в небезпеці потребує уваги через відмінності в об'єктивній та суб'єктивній стороні цих злочинів.

Об'єктивно, злочин за ст. 117 КК вчиняється під час пологів або відразу після них, і може бути скоєний як дією, так і бездіяльністю. Натомість злочин за ч. 3 ст. 135 КК здійснюється виключно через бездіяльність – коли мати не надає необхідної допомоги дитині, яка перебуває в небезпечному стані. Крім того, вбивство за ст. 117 КК вчиняється в коротший проміжок часу, порівняно з залишенням в небезпеці за ч. 3 ст. 135 КК, де час вчинення обмежується періодом після народження дитини.

Суб'єктивно, залишення в небезпеці передбачає змішану форму вини: умисел щодо діяння і необережність щодо наслідків. Водночас, мати не повинна бути в обумовленому пологами стані, щоб її дії підпадали під ч. 3 ст. 135 КК.

Неясність у визначенні «обумовленого пологами стану» ускладнює розмежування цих злочинів. Це питання викликає суперечливі тлумачення та практичні колізії в кримінальній відповідальності, що свідчить про потребу уточнення цього поняття в законодавстві.

Аналіз зарубіжного законодавства показує, що не всі країни мають склад злочину, подібний до вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. Однак у багатьох країнах є привілейовані види умисного вбивства, що виникли через історичний розвиток кримінального права. Уже в XIII–XIV ст. з'являються перші згадки про відповідальність за вбивство новонародженого дитиною, а з кінця XVIII ст. склад дітовбивства трансформувався зі злочину з підвищеною небезпекою до злочину з пом'якшеним покаранням завдяки досягненням медицини та психології.

Прикладом є Кримінальний кодекс Швейцарії (ст. 116), де вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини під час пологів або під впливом цього процесу карається тюремним ув'язненням. Це подібне до українського законодавства, але в КК Швейцарії вказано, що жінка повинна перебувати під впливом пологів, тобто враховується суб'єктивний чинник. В Україні, відповідно до ст. 117 КК, важливим є момент вчинення вбивства під час пологів або відразу після них, без обов'язкового врахування психічного стану жінки.

Покарання за цей злочин у Швейцарії також включає різні види позбавлення волі: каторжна тюрма, тюремне ув'язнення або арешт, в залежності від тяжкості злочину. Це свідчить про більшу гнучкість у визначенні покарання порівняно з Україною.

Майже аналогічна до української норма міститься в Кримінальному кодексі Болгарії (ст. 120), де за вбивство матір'ю своєї дитини під час пологів або безпосередньо після них передбачено до трьох років позбавлення волі. Хоча в КК Болгарії прямо не зазначено про «новонародженість» потерпілого, із контексту статті випливає, що йдеться саме про новонароджену дитину [10, с. 89].

Строк покарання в Болгарії нижчий, ніж в Україні, і не передбачає альтернативного покарання у вигляді обмеження волі, яке є в ст. 117 КК України. Це пов'язано з тим, що обмеження волі взагалі не передбачено в переліку покарань, закріпленому в ст. 37 КК Болгарії.

Цікавий підхід передбачено у Кримінальному кодексі Нідерландів, де закріплено два окремі склади злочину щодо вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. У ст. 290 визначено «просте вбивство дитини», а в ст. 291 – «тяжке вбивство дитини» [11, с. 60]. Основна відмінність полягає у часі прийняття рішення: при тяжкому вбивстві мати вирішує позбавити дитину життя ще до пологів.

Обидва види злочину мають спільну характеристику – вбивство вчиняється під час народження або одразу після нього під впливом страху розкриття факту народження дитини. Покарання за просте вбивство передбачає до 6 років ув'язнення, за тяжке – до 9 років. Також можливий штраф п'ятої категорії як альтернативне покарання.

Ключовим суб'єктивним чинником, що впливає на кваліфікацію злочину, є страх розкриття факту народження дитини, що визначає мотивацію матері.

У статті 119 Кримінального кодексу Латвії йдеться про вбивство матір'ю своєї дитини, вчинене під час пологів або одразу після них під впливом викликаного пологами психічного чи фізіологічного стану. Таке діяння карається позбавленням волі на строк до п'яти років. Ця норма також наголошує на особливому стані жінки, який спричиняють пологи, і який виступає важливим фактором для пом'якшення покарання.

У диспозиції ст. 117 КК України відсутня пряма вказівка на психічний стан жінки після пологів, однак науковці наголошують на необхідності врахування медичних і психологічних аспектів для встановлення особливого стану психіки породіллі. Цей стан, зумовлений вагітністю та пологами, є ключовим фактором існування привілейованого складу злочину. Хоча формулювання статті припускає наявність такого стану в кожній жінки, яка народила, на практиці його доведення є обов'язковим.

Доцільним було б доповнити ст. 117 КК України вказівкою на суб'єктивний чинник, наприклад: «в стані психотравмуючої ситуації, викликаній вагітністю й пологами». Це зробило б норму зрозумілішою, сприяло б точнішій кваліфікації злочину та обґрунтувало б існування цього привілейованого складу.

До іншої категорії належать країни, де привілейована норма щодо вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини відсутня. У деяких з них це вбивство, навпаки, розглядається як обставина, що обтяжує кримінальну відповідальність.

Відповідно до Кримінального кодексу Франції, вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини кваліфікується як особливо тяжкий злочин, за який передбачено покарання у вигляді довічного ув'язнення [12, с. 230]. Це вбивство попадає під дію п. 1 ст. 221-4 КК Франції, який визначає кваліфіковане умисне вбивство неповнолітніх до 15 років. Оскільки новонароджена дитина є родичем по низхідній лінії, її вбивство матір'ю попадає під цей пункт, а також під п. 2, який стосується вбивства законного чи природного родича.

**Висновки.** Злочини проти дітей, зокрема дітовбивства, є серйозною проблемою не тільки в Україні, а й у багатьох країнах світу, де зростає кількість таких правопорушень. Особливо важливою є проблема кримінальної відповідальності матері за вбивство своєї новонародженої дитини, що має свої особливості як у національному, так і в міжнародному праві. Законодавство України передбачає, що вбивство, скоєне матір'ю під час пологів або відразу після них, кваліфікується як привілейований склад злочину, що пом'якшує покарання. Однак існують певні труднощі в правовій кваліфікації цього злочину, особливо коли мова йде про психічний стан жінки, що потребує чіткішого визначення в законодавстві.

Міжнародний досвід показує, що в різних країнах підхід до кваліфікації вбивства новонародженої дитини варіюється. У деяких державах існують привілейовані склади цього злочину, як, наприклад, у Швейцарії, Болгарії, Нідерландах,

де враховуються як фізіологічний стан матері під час пологів, так і її психічний стан. В інших країнах, як у Франції, вбивство новонародженої дитини матір'ю є особливо тяжким злочином, за який передбачено суворе покарання.

Для удосконалення кримінального законодавства України важливо внести уточнення щодо психічного стану жінки під час вчинення цього злочину. Це дозволить краще регулювати

відповідальність і враховувати медичні та психологічні обставини. Зокрема, доповнення статті 117 КК України, яке чітко вказувало б на обставини, пов'язані з вагітністю та пологами, дозволить судовій практиці точніше кваліфікувати подібні випадки. Збалансоване регулювання та правове розуміння цього питання сприятиме більш справедливому застосуванню кримінальних санкцій та кращому захисту прав дітей.

### Список літератури:

1. Конституція України. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Декларація прав дитини. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_384#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text)
3. Тютюгін В.І., Рубашенко М.А. Кримінальне право України (Загальна та Особлива частини): навчальний посібник. ; за ред. В.І. Тютюгіна. Харків : Право, 2020. С. 52.
4. Декларація прав дитини. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_384#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#Text).
5. Старко О.Л. Деякі проблемні питання об'єктивної сторони вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Зб. наук. ст.* Івано-Франківськ : Плай, 2004. Вип. 14. С. 164–170.
6. Старко О.Л. Проблемні питання визначення початку життя при кваліфікації дітовбивства. *Бюлетень з обміну досвідом роботи: Видавничо-поліграфічний центр при МВС України*. 2005. № 159. С. 100–104.
7. Старко О.Л. Кримінологічна характеристика особи жінок-дітовбивць. *Держава та регіони*. 2005. № 2. С. 116–120.
8. Про судову практику у справах про злочини проти життя та здоров'я особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 р. № 2. *Вісник Верховного Суду України*. 2003. № 1.
9. Коржанський М. Кваліфікація злочинів : навчальний посібник. Київ : Атіка, 2002. 640 с.
10. Сосніна О. В. Кримінальна відповідальність за вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини за законодавством держав континентальної Європи. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. 2018. Вип. 7. С. 200–211.
11. Старко О.Л. Кримінально-правова оцінка вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Наука і освіта 2004: Матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (10–25 лютого 2004 р.)*. Дніпро : Наука і освіта, 2004. Т. 49. Право. С. 62–64.
12. Старко О.Л. Причини та умови дітовбивств. *Актуальні питання реформування правової системи України: Зб. наук. статей за матеріалами III Міжнародної науково-практичної конференції (2–3 червня 2006 р.)*: У 2-х т. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. Т. 2. С. 228–232.

### References:

1. Constitution of Ukraine. Official web portal of the Parliament of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#>.
2. Declaration of the Rights of the Child. Official web portal of the Parliament of Ukraine. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_384#](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#).
3. Tyutyugin V.I., Rubashchenko M.A. Criminal Law of Ukraine (General and Special Parts): Textbook ; ed. V.I. Tyutyugin. Kharkiv, Law. 2020.p. 52.
4. Declaration of the Rights of the Child. Official web portal of the Parliament of Ukraine. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995\\_384#](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_384#).
5. Starko O.L. (2004). Some problematic issues of the objective side of the murder of a mother by her newborn child. *Current problems of improving the current legislation of Ukraine: Collection of scientific articles*. Ivano-Frankivsk: Play, Issue 14. P. 164–170.
6. Starko O.L. (2005). Problematic issues of determining the beginning of life when qualifying infanticide. *Bulletin on the exchange of work experience: Publishing and Printing Center under the Ministry of Internal Affairs of Ukraine*. No. 159. P. 100–104.
7. Starko O.L. (2005). Criminological characteristics of women-infant killers. *State and regions*. No. 2. P. 116–120.
8. On judicial practice in cases of crimes against life and health of a person: Resolution of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine of 07.02.2003 / V.O. No. 2. *Bulletin of the Supreme Court of Ukraine*. 2003. No. 1.
9. Korzhanskyi M. (2002). Qualification of crimes: a textbook. Kyiv: Atika, 640 p.
10. Sosnina O.V. (2018). Criminal liability for the murder of a mother by her newborn child under the legislation of continental European states. *Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics*. Issue 7. P. 200–211.
11. Starko O.L. (2004). Criminal and legal assessment of the murder of a mother by her newborn child. *Science and Education 2004: Materials of the VII International Scientific and Practical Conference (February 10-25, 2004)*. Dnipro: Science and Education, T. 49. Law. P. 62–64.
12. Starko O.L. (2006). Causes and conditions of infanticide. *Current issues of reforming the legal system of Ukraine: Collection of scientific articles based on the materials of the III International Scientific and Practical Conference (June 2-3, 2006)*: In 2 volumes. Lutsk: RVV "Vezha" Volyn. State University named after. Lesia Ukrainka, Vol. 2. P. 228–232.